

Een schoolbibliotheek voor cluster 1-scholen *de praktische uitwerking*

De natuur

Ik zie een vlinder
Hij vliegt van bloem naar bloem
Hij is vrolijk
en ik ook
Als ik naar haar kijk
voel ik me helemaal gelijk

Ik zie een paard in de wei
En ik ben helemaal blij
Ik sta op een boerderij
De natuur maakt me blij
En in mei leggen alle vogeltjes een ei

Ik zoek een rustige plek
En ik geniet en geniet
Ik lig op het gras
en kijk naar de zon

Schrijfster: Lisa Cornelissen, Visio Grave

In het onderwijs staat (leren) lezen en blijven lezen hoog op de agenda. Hiervoor is een stimulerende leesomgeving nodig. Een omgeving waarin kinderen en jongeren zijn omringd door boeken die voor hen aantrekkelijk zijn en die aansluiten bij hun interesses en leescompetentie (Stichting lezen, 2020).

Dit geldt voor ieder type onderwijs, zo ook voor cluster 1-scholen waar kinderen (leren) lezen met ondersteunend materiaal zoals: vergroting van letters, digitale boeken, spraakcomputers, braille en extra licht.

Aanleiding

In het jaarlijks Jeugdoverleg, geïnitieerd door de KB (Nationale Bibliotheek), bespreken Visio¹, Bartiméus² en de Vereniging Onbeperkt Lezen³ samen met de Aangepast Lezen partijen knelpunten en wensen ter verbetering van het (leren-)lezen op de cluster 1-scholen. In november 2020 is in opdracht van de KB het project 'Een bibliotheek op school voor cluster 1' van start gegaan met als doel cluster 1-scholen te voorzien en te ondersteunen bij de realisatie van een toegankelijke bibliotheek in de scholen. Dit project laat zich inspireren door het concept de Bibliotheek *op school*. Vanuit dit concept wordt in eerste instantie aandacht gevestigd op de bouwstenen netwerk & beleid, expertise, leesomgeving & collectie, activiteiten en digitaal portaal.

2

Voorafgaand aan dit project is onderzoek gedaan naar de wensen en mogelijkheden van de betreffende scholen voor de realisatie van een bibliotheek op school. Naar aanleiding van dit onderzoek is een adviesrapport geschreven (Dedicon i.o.v. KB, 2020). In diezelfde tijd kwam Stichting Lezen met 'Een handreiking voor de bibliotheek *op school* speciaal onderwijs'. Hierin wordt duidelijk gemaakt dat speciaal onderwijs scholen andere eisen stellen aan de invulling van een bibliotheek op school. Zowel het rapport als de handreiking hebben als basis gediend voor dit verslag 'Een bibliotheek voor cluster 1-scholen, *de praktische uitwerking*'.

Om een passend advies te kunnen geven voor de realisatie van een toegankelijke en aantrekkelijke fysieke bibliotheek in cluster 1-scholen is de projectleider in gesprek gegaan met enkele kinderen van Visio Onderwijs Grave. Lisa, Sem, Xavi, Agnesha, Nana, Jesse en Iris hebben op basis van eigen ervaringen, mogelijkheden en beperkingen een zeer waardevolle bijdrage geleverd aan dit advies. Hiernaast is het kader dat dBos geeft voor de inrichting van een schoolbibliotheek hierbij tegen het licht gehouden. In bijlage 1 is dit advies terug te vinden.

---

¹ Visio: <https://www.visio.org/onderwijs>

² Bartiméus: <https://www.bartimeus.nl>

³ Vereniging Onbeperkt Lezen: <https://www.onbeperktlezen.nl>

Een bibliotheek voor cluster 1-scholen, *de praktische uitwerking*

In het verslag 'Een bibliotheek voor cluster 1-scholen, *de praktische uitwerking*' zijn adviezen en aanbevelingen te lezen voor de realisatie van een zo optimaal mogelijk functionerende bibliotheek voor cluster 1-scholen. Een bibliotheek die bijdraagt aan de leesbevordering van de leerlingen, waarbij een passende collectie, vergroten van expertise onder leerkrachten en een link met (reguliere) leesbevorderingsactiviteiten voorop staan. Hierbij is de samenwerking met Bibliotheekservice Passend Lezen (BPL) kracht bijgezet en is een netwerkgroep geformeerd van afgevaardigden (leescoördinatoren) van Visio- en Bartimeusscholen. Op pagina 5 is een overzicht te vinden van de betrokken partijen.

Dit verslag laat, aan de hand van doelstellingen, zien welke afspraken er met de scholen en betrokken organisaties gemaakt zijn, welke samenwerkingen tot stand zijn gekomen of versterkt zijn, welke voorzieningen gerealiseerd zijn en waar nog doelen te behalen zijn. De doelstellingen zijn geformuleerd op basis van de wensen die uitgesproken zijn door cluster 1-scholen (Dedicon i.o.v. KB, 2020). Hierna zijn de doelstellingen onderverdeeld in de bouwstenen van de bibliotheek *op school*. Tot slot is in de bijlagen het advies voor de inrichting van een fysieke bibliotheek te vinden, evenals een overzicht van de diverse portals met betrekking tot informatievoorziening voor cluster 1-scholen en informatie over mogelijk in te zetten software voor het beheren en de uitleen van bibliotheekboeken in de school.

Hieronder eerste een beknopt overzicht van de doelen, waarna op pagina 7 de gehele uitwerking te lezen is.

NETWERK & BELEID

Alle scholen stellen twee leescoördinatoren aan. Zij hebben een verbindende functie met Passend Lezen en het netwerk. Tevens zijn zij verantwoordelijk voor de fysieke bibliotheek en leesbevordering op school.

De leescoördinatoren nemen deel aan de kennis-netwerkbijeenkomsten die een aantal keer per jaar plaatsvinden. Aanvoerder van dit netwerk is Mw. K. Rademaker, bovenschools adjunct-directeur Visio Onderwijs.

Nieuwsbrief Passend Lezen voor scholen en ouders

Registratiesysteem uitleen van boeken in de scholen

Afspraken rondom de afname van boeken bij Passend Lezen

Contact met lokale bibliotheken

EXPERTISE

Training leesbevordering en taken van de leescoördinatoren

Training leesbevordering en activiteiten voor leerkrachten

Kennisoverdracht Passend Lezen voor leerkrachten en ouders

LEESCOMGEVING & COLLECTIE

Advies voor de inrichting van een fysieke bibliotheek op school

Afspraken rondom lenen van materialen van Passend Lezen: boeken met jumbo letters, braille boekjes, voelboekjes

Samenstellen van collectie / collectieprofiel

Uitvoering van boeken

ACTIVITEITEN

Leesbevordering in de klas

Ouderbetrokkenheid

DIGITAAL PORTAAL

Persoonlijk lidmaatschap van kinderen bij Passen Lezen

Toegang scholen tot content van kennisportaal: Passend Lezen en dBOS

De betrokken partijen/organisaties bij dit project

De betrokken partijen/organisaties bij dit project zijn:

KB Nationale Bibliotheek: Marja Geevers /beleidsadviseur, opdrachtgever

Bibliotheekservice Passend Lezen: Janneke Bakker/ relatiemanager

Dedicon: Mariska Sturkenboom / relatiemanager

De Bibliotheek op school en Stichting Lezen: Bart Droogers / programmaspecialist dBos

Koninklijke Visio: Marcel Janssen / directeur, Gyntha Goertz / braille specialist, Anneke Blok / logopedist en projectleider onderwijs, Karin Rademaker /bovenschools adjunct-directeur

Leesconsulent /Specialist Speciaal onderwijs: Anika Verschuur

Projectleider / Taal-Leesspecialist: Wendie van der Aa

De betrokken scholen bij dit project zijn:

Visio Haren:

Speciaal Onderwijs (SO) en Voorgezet Speciaal Onderwijs (VSO-mb), voor kinderen met een meervoudige beperking

Visio Amsterdam:

Speciaal Basis Onderwijs (SBO)) en Speciaal Voortgezet Onderwijs (VSO)

Leerlingen in het regulier onderwijs die ambulante onderwijskundige begeleiding (AOB) krijgen

Visio Rotterdam:

Speciaal Basis Onderwijs (SBO) en Voorgezet Speciaal Onderwijs (VSO), voor kinderen met een meervoudige beperking

Visio Breda:

Speciaal Onderwijs (SO) en Voorgezet Speciaal Onderwijs (VSO), voor kinderen met een meervoudige beperking

Visio Grave:

Speciaal Onderwijs (SO) en Voorgezet Speciaal Onderwijs (VSO), voor kinderen met een meervoudige beperking

Bartiméus Zeist: Speciaal Basis Onderwijs (SBO) en Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO)

Bartiméus Lochem: Speciaal Basis Onderwijs (SBO) en Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO)

Bartiméus Doorn: Speciaal en Voortgezet Speciaal Onderwijs voor kinderen die meer zorg nodig hebben

De praktische uitwerking

NETWERK & BELEID

Doelstelling

Iedere Visio- en Bartiméusschool benoemt twee leescoördinatoren die opgeleid worden om de taken⁴ die behoren bij deze functie adequaat uit te kunnen voeren.

-> De Visio-scholen hebben allen 2 leescoördinatoren. Zij stellen deze zelf aan. De Bartiméusscholen zijn hiermee bezig. De namen van deze personen worden doorgegeven aan de kartrekker van de netwerkgroep: Karin Rademaker en aan de contactpersoon van Passend Lezen: Janneke Bakker.

Doelstelling

Scholen hebben een registratiesysteem voor uitleen en inzicht in de schoolcollectie.

-> De collectie kan worden gevolgd aan de hand van de bestelling via het All You Can Read⁵-programma dat door Passend Lezen is samengesteld.

Men is op zoek naar een registratiesysteem voor het uitleenen van boeken in de school. Iedere school gaat hier op eigen wijze mee om. Sommige scholen houden de uitleen bij middels een schriftje, andere scholen hebben hier geen zicht op. Men zou advies willen hoe dit eenduidig te realiseren is. De software van Aura wordt geadviseerd: www.aura.nl (zie bijlage 3)

Doelstelling

Scholen willen een paar keer per jaar een titellijst ontvangen waaruit zij hun wensen kunnen aangeven.

-> Passend Lezen inventariseert half jaarlijks de wensen van de scholen t.a.v. titels die de scholen willen ontvangen. Passend Lezen biedt hiervoor een bestellijst. Deze is te vinden via de All You Can Read- link. Hiermee kunnen scholen 2x per jaar een grote bestelling boeken afnemen. Verder kan men hiermee het hele jaar losse boeken bestellen.

Doelstelling

Actuele informatie rondom de mogelijkheden van luisteren en lezen moet worden overgedragen op de ouders van de leerlingen.

Toelichting: Vanuit Passend Lezen zijn de ouders van deze doelgroep slecht te bereiken. Passend Lezen stuurt twee wekelijks een digitale informatiebrief aan hen. Passend Lezen adviseert nu dat deze informatie beter vanuit de scholen verstuurd kan worden.

-> Passend Lezen stuur één link naar de contactpersoon (lees: leescoördinator) van de scholen. Deze link dient dan door de contactpersoon verstuurd te worden naar de leerkrachten en andere betrokkenen. Wanneer deze leerkrachten/de anderen de link invullen, krijgt Passend Lezen de persoonlijke gegevens van deze personen binnen en wordt de nieuwsbrief 2-wekelijks automatisch naar hen verzonden. Let op: het gaat hier om de JEUGDnieuwsbrief. Wanneer

---

⁴ Taken leescoördinator, m.u.v. activiteiten rondom de monitor: [20170911-taakverdelingleescoordinatorleesconsulent.pdf \(debibliotheekopschool.nl\)](https://www.aura.nl/taakverdelingleescoordinatorleesconsulent.pdf)

⁵ All You Can Read is een door Passend Lezen, steeds geactualiseerde, lijst met boektitels waaruit Visio-scholen hun collectie kunnen samenstellen.

leerkrachten/volwassenen van cluster 1-scholen zich aanmelden voor deze nieuwsbrief dienen zij een andere leeftijd aan te geven dan de daadwerkelijke leeftijd! Passend Lezen geeft hier toestemming voor.

De nieuwsbrief voor ouders wordt door Passend Lezen verstuurd

Voor buitenlandse ouders is een Engelstalige informatiefolder over Passend Lezen gemaakt. Een folder voor kinderen van 0-12 jaar en een folder voor kinderen van de bovenbouw 12-18 jaar. Deze folders zijn op te vragen bij Passend Lezen.

Doelstelling

De lokale bibliotheek kan van betekenis zijn voor het aanreiken en delen van kennis en expertise voor de leerkrachten van cluster 1-scholen en leesbevordering in het algemeen

Toelichting: de locaties Haren / Zeist, Lochem en Rotterdam hebben contact met de lokale bibliotheek. De overige locaties hebben dit niet.

-> Er moet gekeken worden hoe er contact gelegd kan worden met de lokale bibliotheken, wie hiervoor het initiatief neemt, of samenwerking mogelijk is en wat hiervoor nodig is voor beide partijen en met welke doelstelling contact wordt aangegaan. De leden van de werkgroep informeren elkaar hierover en geven elkaar advies.

Doelstelling

Er wordt een netwerkgroep geformeerd van leescoördinatoren van de Visios- en Bartiméusscholen. Hierbij staat samenwerking, kennisoverdracht, delen van ervaringen en het vergroten van expertise rondom lezen en leesbevordering centraal.

-> De leescoördinatoren van de deelnemende scholen, relatiebeheer van Passend Lezen en de adjunct-directeur van bovenschools management Visio ontmoeten elkaar een aantal keer per jaar tijdens een netwerkbijeenkomst. Voorkeur gaat uit naar 4x per jaar.

EXPERTISE

Doelstelling

Het uitdragen van de expertise van Passend Lezen is wezenlijk voor het vergroten van het leesplezier en het verbeteren van de leesprestaties van kinderen.

-> Passend Lezen verzorgt een webinar voor ouders waarin duidelijk wordt gemaakt wat Passend Lezen te bieden heeft voor deze doelgroep. Tevens levert Passend Lezen een filmpje voor leerkrachten én ouders waarin te zien is hoe men zich aanmeldt bij Passend Lezen. Scholen verwijzen ouders naar dit webinar bij aanmelden van hun kind.

Passend Lezen levert een speciale pagina voor leerkrachten van cluster 1-scholen, waar men kan zien wat Passend Lezen hen te bieden heeft. Deze pagina is te vinden via de link: [Cluster 1 scholen | Passend Lezen](#)

Scholen kunnen tevens aanvragen doen voor het volgen van een live webinar of bezoek van Passend Lezen/Janneke Bakker.

Passend Lezen is voornemens iedere school 1 keer per jaar te bezoeken, zodat zij ouders kunnen informeren. Dit werd, bij proef, goed ontvangen. De opkomst was hoog.

Doelstelling

De leescoördinatoren van de scholen volgen een soortgelijke cursus als Open Boek. Deze cursus is nu afgestemd op de doelgroep van cluster 1-scholen. Hierna stellen de leescoördinatoren een leesplan op.

-> Eind 2021 is een cursus samengesteld door Anika Verschuur in samenspraak met Annette Rolloos, Anneke Blok en Gyntha Goertz. Deze training is in januari 2022 aan de leescoördinatoren gegeven. Iedere school werkt momenteel aan het leesplan

Doelstelling

De leerkrachten van de scholen volgen een cursus leesbevordering in de klas, afgestemd op de doelgroep van cluster 1.

-> Deze cursus zal op maat aangeboden worden. Scholen dienen hiervoor zelf een verzoek in bij Karin Rademaker, waarna zij dit uit handen geeft aan Annika Verschuur. Scholen financieren deze training zelfstandig (professionaliseringskosten).

LEESOMGEVING & COLLECTIE

Doelstelling

Scholen ontvangen een advies voor de inrichten van een fysieke schoolbibliotheek.

-> Het advies is gebaseerd op richtlijnen uit het handboek *Inrichting, collectie en beheer van de bibliotheek op school* (2021). Het advies geeft een richting aan voor de totstandkoming van een fysieke schoolbibliotheek. Eenieder is vrij om deze af te stemmen op de mogelijkheden binnen de eigen school. Het advies is te vinden in bijlage 1. van dit rapport.

Doelstelling

Het lenen van boeken in jumboletter is niet beperkt voor de kinderen op cluster 1 scholen. Zij mogen de boeken mee naar huis nemen. Er wordt geen maximum aan exemplaren gesteld.

-> *Passend Lezen*: Ten aanzien van jumboletterboeken: scholen kunnen, bij hun bestelling 2 keer per jaar (*All You Can Read*), jumboletterboeken bestellen, zonder limiet. Ook buiten deze bestelling om kunnen zij, zonder limiet deze boeken bestellen.

Wanneer kinderen een eigen account hebben, kunnen zij boeken bestellen voor thuis.

Doelstelling

Er staat meer inhoudelijke informatie over het boek op de cover van de fysieke boeken, zoals op de achterflap of zijkant van het boek. Zo ook titels in zwartschrift en samen-leesboeken in braille én zwartschrift.

-> *Dedicon* en *Passend Lezen* bespreken of fysieke producten voor een schoolbibliotheek van cluster 1-scholen anders uitgevoerd kunnen worden dan producten die door particulieren worden besteld. Deze doelstelling blijft staan. Er is door *Dedicon* toezegging gedaan dit te realiseren in 2023.

Doelstelling

Er is meer aandacht voor de uitvoering van boeken door de leveranciers:

boeken worden aantrekkelijk door afbeelding op de kaften,

de herkenbaarheid van boeken (genres en series) wordt vergroot,

er worden meer pictogrammen gebruikt,

er is een duidelijk verschil in herkenbaarheid tussen verhalende en informatieve boeken.

-> zie antwoord op doelstelling hierboven.

Doelstelling

De bibliotheek *op school* geeft een richtlijn voor de invulling van de collectie ten aanzien van de verschillen in leesgenres.

-> De expertise van Stichting Lezen wordt gedeeld met *Passend Lezen*. Hieruit worden de advieslijsten (*All You Can Read*) samengesteld (*Passend Lezen*).

Doelstelling

Passend Lezen levert een actuele variatie in boekgenres, zoals bijvoorbeeld jeugdpoëzie.

-> Dit kan het hele jaar middels de All You Can Read – link.

Doelstelling

Scholen beschikken over een passende collectie voelboekjes

-> Scholen kunnen voelboekjes bestellen bij Passend Lezen. Wanneer deze voorradig zijn en/of te bestellen zijn, dan kunnen deze geleverd worden.

Doelstelling

De levering van voelboekjes voor kinderen thuis verloopt vloeiend

-> Voelboekjes worden zorgvuldig bij kinderen thuis afgeleverd. Het is nu mogelijk om deze boekjes kosteloos terug te sturen, middels een bijgevoegde retoursticker. Eventuele schade aan de boekjes wordt niet verhaald bij de ouders. Dit maakt het toegankelijker voor ouders om deze boekjes te lenen.

Doelstelling

Meer brailleboekjes voor groep 3

-> Hier wordt aan gewerkt. Passend Lezen houdt de werkgroep cluster 1-scholen op de hoogte over de voortgang hiervan.

Doelstelling

Er zijn diverse leesvormen in digitale variatie mogelijk

-> Elk jaar is het mogelijk om per productvorm een x-aantal titels om te zetten, waarbij Passend Lezen de hele doelgroep/klantengroep van Passend Lezen moeten bedienen. Deze mogelijkheden zijn helaas niet onbeperkt. Voor de jeugd met een visuele beperking is onlangs een collectie elektronische boeken toegevoegd, expliciet voor hen. Hier hebben zij een eigen klantaccount voor nodig, willen ze het product goed kunnen gebruiken. Deze boeken zijn te beluisteren via een aparte app, maar wel met hetzelfde account. Er is een handleiding uit gedaan naar de scholen. In de bijlage is deze handleiding te vinden.

Doelstelling

De individuele scholen stellen een eigen collectieprofiel samen

-> Scholen zijn hier zelf verantwoordelijk voor en sluiten met hun keuzes aan bij hun doelgroepen van hun school.

Doelstelling

Scholen maken gebruik van de Daisyspeler. Zij worden op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen hieromtrent.

-> Passend Lezen houdt de werkgroep cluster 1-scholen op de hoogte van deze ontwikkelingen.

ACTIVITEITEN

Doelstelling

Er is dagelijks aandacht voor leesbevordering in de school en de groepen

-> Visio heeft een leesgids/-wijzer opgesteld die betrekking heeft op leesbevordering/leesplezier.

Deze is te vinden via de link: www.visio.org/leesplezier.

Doelstelling

Scholen zetten waar mogelijk en wenselijk in op ouderbetrokkenheid. Hierbij wordt rekening gehouden met de regionale functie van de school.

-> Dit punt zal later aandacht krijgen. Het accent ligt nu op de fysieke bibliotheek en alle activiteiten (zie bouwstenen) die daarbij horen.

Doelstelling

Scholen kunnen gebruik maken van De schrijver op school. Vereniging Onbeperkt Lezen ondersteunt dit 'project'.

-> Scholen kunnen dit zelfstandig regelen via de Schrijverscentrale

DIGITAAL PORTAAL

Doelstelling

Ieder kind heeft een individueel digitaal account voor (gesproken) boeken bij Passend Lezen

Toelichting: Een individueel account werkt voor klanten veel beter. Ze kunnen hun eigen

account/boekenplank beheren, abonnementen op kranten en tijdschriften opstarten, etc.

Rechtstreeks lenen van Passend Lezen; boeken worden vanuit Passend Lezen naar het huisadres verstuurt

-> Nieuwe kinderen die zich aanmelden op een van de Vivisscholen, worden tijdens de aanmelding geadviseerd lid te worden van Passend Lezen.

Hiervoor kunnen ouders een webinar volgen over Passend Lezen, door Passend Lezen gegeven.

Hiervoor wordt bij aanvang van het schooljaar een datum vastgesteld, zodat meerdere ouders tegelijk het webinar kunnen volgen. Nieuwe aanmeldingen later in het jaar kunnen via een link naar Passend Lezen een filmpje bekijken over de diensten van Passend Lezen.

Wanneer ouders toestemming hebben gegeven kunnen zij hun kind zelf inschrijven. De leerkracht stuurt de ouders een instructiefilmpje; hoe aan te melden bij Passend Lezen.

Het kan ook zijn dat ouders de school toestemming geeft om een lidmaatschap bij Passend Lezen te regelen. De school bepaalt zelf wie deze aanmelding doet: leerkracht, directie, leescoördinator of anders.

Het kan voorkomen dat ouders niet in het bezit zijn van een computer. Passend Lezen adviseert dan dat de school contact opneemt met Janneke Bakker, waarna zij kijkt voor een passende oplossing.

Wanneer kinderen tussen 0-6 jaar zich aanmelden bij Passend Lezen kunnen zij een Tasttasje aanvragen. In dit tasje zit een voelboekje, flyers e.a. van Passend Lezen

<https://www.passendlezen.nl/iguana/www.main.cls?surl=tasttasje>

Doelstelling

De school heeft toegang tot de content van het ondersteunende portaal van de bibliotheek *op school*. Dit portaal biedt de leescoördinatoren van de scholen boekentips, informatie over landelijke campagnes en tips voor meer leesplezier

-> De site LEZENINHETPO.NL is onlangs de lucht in gegaan. Dit is een site voor het primair onderwijs met informatie over lezen en leesbevordering. Dit portaal vervangt het portaal www.leesplan.nl
Vivis zal hier bekendheid aan geven via de nieuwsbrief op intranet.

Conclusie

In de periode december 2020 – maart 2022 is er actief gewerkt aan het project 'Een bibliotheek voor cluster 1-scholen.' Dit project had het doel cluster 1-scholen te voorzien en te ondersteunen bij de realisatie van een toegankelijke bibliotheek. Nu, aan het einde van de projectperiode kan gezegd worden dat aan dit heel mooie project door veel deskundigen met veel liefde en passie gewerkt is. Wensen zijn omgezet in doelen en deze doelen zijn omgezet in afspraken en activiteiten. Zo is er vanuit de diverse, professionele organisaties een goede samenwerking tot stand gekomen. De lijnen zijn kort, waardoor men elkaar weet te vinden. Tevens is er een versterkte en snelle verbinding met Passend Lezen verwezenlijkt en kan er door de totstandkoming van de bestel- en leveringsdienst All You Can Read een passend boekenaanbod gedaan worden, waaruit scholen zelf hun collectie kunnen samenstellen. Uitleencijfers (zie bijlage 4) laten zien dat er geconcludeerd mag worden dat dit project qua uitleningen zeker succesvol is.

Iedere deelnemende school heeft twee leescoördinatoren aangesteld; zij hebben een expertisetraining gevolgd. Voor de leerkrachten van de scholen ligt er de mogelijkheid om zich te scholen in leesbevordering voor cluster 1. Tot slot, maar zeker niet als minst belangrijk, is ervoor dit project een netwerk opgericht tussen de Vsio- en Bartiméusscholen, onder aanvoering van een voorzitter en waaraan de benoemde leescoördinatoren van de scholen en de relatiemanager van Passend Lezen deelnemen.

Zoals hierboven is gezegd zijn de wensen van de Vivisscholen ingewilligd en kan de netwerkgroep zelfstandig verder om elkaar te informeren, inspireren, activeren en om actuele kennis en ontwikkelingen met elkaar te delen. De opdrachtgever, de KB, zal altijd bereikbaar zijn wanneer er behoefte is aan ondersteuning. Halverwege het jaar het schooljaar 2022-2023 zal de KB aansluiten bij een netwerkoeverleg opdat zij de mooie ontwikkelingen rondom 'Een bibliotheek voor cluster 1-scholen' graag willen volgen.

VERVOLGACTIVITEITEN

Aan het einde van dit project, waarbij doelstellingen omgezet zijn tot mooie opbrengsten en waarbij ontwikkelingen nog volop plaatsvinden, zijn vervolgstappen geformuleerd. Vervolgactiviteiten die de puntjes op de i zetten voor de realisatie van een praktische, inhoudelijk en volwaardige Bibliotheek voor cluster 1-scholen. Een bibliotheek die ondersteunt wordt door expertise en adequate samenwerking met Passend Lezen.

De vervolgactiviteiten voor Vivis zijn:

- * Zorgen voor continuïteit van de werkgroep (3 á 4 keer per jaar overleg)
- * Met het oog op de toekomst (afvloeien van betrokkenen), opvolgers aanwijzen/ rol geven en langzaam betrekken bij de werkgroep
- * Bekijken hoe opbrengsten van dit project toegepast kunnen worden op reguliere scholen / welke elementen uit de opbrengsten kunnen breder worden ingezet binnen AOB. Hierbij denkend aan: training voor leerkrachten en presentatie van aanbod Passend Lezen (Janneke Bakker)
- * Overzicht maken van het curriculum: wat wordt het verplichte scholingsaanbod voor nieuwe medewerkers en waar is welke informatie te vinden
- * Op alle scholen worden structureel 2-leescoördinatoren benoemd
- * Oormerken van de tijd voor het goed kunnen uitvoeren van de taak leescoördinatorschap, 60-80 uur per jaar
- * Structureel tijd bieden voor het verspreiden van kennis over bevorderen van leesplezier (leescoördinator > andere leraren/docenten). Opnemen in leesplan per school
- * Structurele actie om bij plaatsing van nieuwe leerling, ouders de link naar de nieuwsbrief van en de uitleg over Passend Lezen, toesturen.
Wie heeft de verantwoording voor deze actie?

Budget voor inrichting bibliotheek

De initiatiefnemers van het project denken na hoe er aandacht kan worden geven aan dit succesvolle project. Hierbij moet de samenwerking tussen Vivis en Kb benoemd worden, zo ook de resultaten van dit project. Het zal gaan om een centraal artikel waar eenieder naar kan verwijzen binnen haar organisatie. Tevens denkt men aan een moment op een studiedag Vivis (workshop), Leesfeest of anders.

BIJLAGE 1

Advies Inrichting bibliotheek voor cluster 1-scholen

De schoolbibliotheek is één van de belangrijkste instrumenten voor leesbevordering op school: het is de plek waar leesbeleving en leesinteresse geïnitieerd en gestimuleerd worden. Zonder een goede boekencollectie ontbreekt de stimulans om te gaan lezen. Interessante collecties, die aantrekkelijk gepresenteerd zijn, nodigen kinderen uit tot grasduinen, het kiezen van een boek dat bij ze past en het met plezier gaan lezen. (dBos, 2021)

Voor de inrichten van een fysieke schoolbibliotheek in cluster 1-scholen is, door de projectleider, een advies geschreven. Dit advies is gebaseerd op richtlijnen uit het handboek Inrichting, collectie en beheer van de bibliotheek *op school* (2021). Hiernaast is dit advies voortgekomen uit gesprekken die gevoerd zijn met kinderen van een cluster 1-school. Als ervaringsdeskundigen hebben zij praktische aanbevelingen gedaan om een schoolbibliotheek voor hen toegankelijk en aantrekkelijk te maken. Hiervoor hartelijke dank aan: Lisa, Sem, Xavi, Agnesha, Nana, Jesse en Iris van Visio Onderwijs Grave.

15

Dit advies richt zich met name op de inrichting van een fysieke bibliotheek, waarbij locatie in de school, presentatie van de collectie, meubilair en een passende leesomgeving centraal staan. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een bibliotheek voor slechtziende kinderen en blinde kinderen.

Het advies geeft een richting aan voor de totstandkoming van een fysieke schoolbibliotheek. Eenieder is vrij om deze af te stemmen op de mogelijkheden binnen de eigen school.

Huisvesting, inrichting en presentatie

Locatie van de bibliotheek

Het antwoord op de vraag waar de bibliotheek in de school gevestigd zal worden is afhankelijk van de ruimte die er binnen een school beschikbaar is. Men kan ervoor kiezen een leegstaand lokaal als bibliotheek in te richten. Er kan ook bewust gekozen worden voor een centrale plek in de school waar iedereen dagelijks langs loopt en waar de collectie duidelijk in het zicht staat. In enkele andere gevallen splits men de bibliotheek over meerder locaties in de school. Denk hierbij aan splitsing op basis van de leeftijd van kinderen. Waar men ook voor kiest, zichtbaarheid en toegankelijkheid vormen het uitgangspunt. Kinderen zijn erg gebaat bij een direct bereikbare collectie. "Een dagelijks stimulerende leesomgeving is voor hun taalontwikkeling van essentieel belang" (dBos, 2021).

Zoals hierboven wordt geopperd kan er gekozen worden om de bibliotheek te splitsen over bijvoorbeeld twee locaties. Hierbij zou het onderscheid gemaakt kunnen worden tussen een bibliotheek voor slechtziende kinderen en een voor blinde kinderen. Dit kan een optie zijn wanneer het realiseren van één centrale plek in school niet mogelijk is. Hiernaast werd in het gesprek met de ervaringsdeskundige kinderen duidelijk dat de behoefte voor het splitsen van de bibliotheek wenselijk is voor met name blinde kinderen. Zij geven aan dat toegankelijkheid, eenvoudig kunnen zoeken en rust hier als belangrijk wordt ervaren. Met name het aspect rust wordt meerdere malen benoemd in de gesprekken.

Het is belangrijk dat de bibliotheek makkelijk te bereiken is voor alle kinderen. Hiernaast is het raadzaam om ervoor te zorgen dat er voldoende beweegruimte tussen de boekenkasten wordt gecreëerd. Dit om kinderen met hulpmiddelen zoals rollator, rolstoel of anders makkelijk toegang te bieden tot de boeken.

Inrichting van de bibliotheek

De collectie van de schoolbibliotheek is afgestemd op alle groepen in de school. We gaan er daarom vanuit dat alle kinderen, van 4-20 jaar, gebruik kunnen maken van de bibliotheek.

Om kinderen te verleiden een boek te kiezen is het belangrijk dat de schoolbibliotheek aantrekkelijk is ingericht. Niet alleen de manier waarop boeken gepresenteerd worden, ook de aankleding van de bibliotheek met accessoires en aantrekkelijk meubilair zijn hierop van invloed. Toegankelijkheid staat hierbij voorop.

* Presentatie van boeken

Slechtziende kinderen

Themaplaatsing van fictie en non-fictie boeken

Mogelijk: eerst fictie, daarna non-fictie plaatsen

Informatieve boeken plaatsen in browserbakken (zie pag.6)

Plaats boeken zoveel mogelijk frontaal

Plaats boeken zoveel mogelijk op ooghoogte

Plaats series bij elkaar, waarbij deel 1 frontaal wordt geplaatst en de overige delen daarachter gezet mogen worden

Tussen de afzonderlijke series wat ruimte creëren, voordat een nieuwe serie begint

Originele boek naast hetzelfde grootletterboek

Plaats op de boeken voelstickers of kleurstickers die het genre aanduiden

Op de kasten zintuiglijke materialen plaatsen, zodat de kinderen weten bij welke kast zij welk genre kunnen vinden

Luisterboeken en daisy spelers aparte plaatsen

Creëer een aparte plek waar geluisterd kan worden naar luister- en gesproken boeken

Plaats zintuiglijke materialen die horen bij het boek, naast het boek in de kast

Overige zintuiglijke materialen die ondersteunend kunnen zijn bij het (voor)lezen of stimulerend zijn voor de taalontwikkeling, zoals handpoppen etc. in een aparte bak plaatsen of op een tafel uitstellen

Nieuwe boeken worden op een afzonderlijke tafel gepresenteerd; rechtop en frontaal geplaatst

Bijbehorend zintuiglijk materiaal wordt erbij gepresenteerd

* Presentatie van boeken

Blinde kinderen

Brailleboeken afzonderlijk plaatsen van overige boeken / Aparte ruimte voor brailleboeken

Themaplaatsing van fictie en non-fictie boeken

Mogelijk: eerst fictie, daarna non-fictie plaatsen

Informatieve boeken plaatsen in browserbakken (zie pag.6)

Plaats boeken zoveel mogelijk frontaal

Plaats boeken zoveel mogelijk op voelhoogte

Plaats series bij elkaar, waarbij deel 1 frontaal wordt geplaatst en de overige delen daarachter gezet mogen worden

Bij groot aantal boeken behorende bij één serie; deel 1 frontaal plaatsen en overige delen in een bak onder in de kast zetten

Tussen de afzonderlijke series wat ruimte creëren, voordat een nieuwe serie begint

Noteer op de band van het brailleboek de titel in braille

Plaats op de band voelstickers die het genre aanduiden

Plaats zintuiglijke materialen op de kasten, zodat de kinderen weten bij welke kast zij welk genre kunnen vinden

Luisterboeken en Daisy spelers aparte plaatsen

Creëer en aparte plek waar geluisterd kan worden naar luister- en gesproken boeken

Zintuiglijke materialen die horen bij het boek, naast het boek plaatsen

Overige zintuiglijke materialen die ondersteunend kunnen zijn bij het (voor)lezen of stimulerend zijn voor de taalontwikkeling, zoals handpoppen etc in een aparte bak plaatsen of op een tafel uitstallen

Voelboekjes apart presenteren

Eventueel zintuiglijk materiaal ter ondersteuning bij het voelboekje: bij elkaar presenteren in kleine, losse bakken

Nieuwe boeken worden op een afzonderlijke tafel gepresenteerd; rechtop en

frontaal geplaatst. Bijbehorend zintuiglijk materiaal wordt hierbij gepresenteerd

Passend meubilair

Bij de aanschaf van kasten is het belangrijk dat er wordt gelet op de hoogte van de kasten en de mogelijkheid om boeken frontaal op te stellen. Het is namelijk zeer wenselijk dat boeken zoveel mogelijk frontaal én op oog- en voelhoogte worden gepresenteerd. Dit kan men mogelijk maken door het plaatsen van boekenplanken op ooghoogte aan de wand. Men kan daarbij een hoogteverschil maken passend bij de leeftijd van kinderen. Het gebruiken van dubbelzijdige kasten op oog- en voelhoogte zoals boekenkast Marvin van Naduvi is eveneens zeer geschikt voor de doelgroep. Ook wandboekenkasten en dubbelzijdige kasten naar het voorbeeld van Biblioshop zijn aan te bevelen.

Overige tips bij de aanschaf van meubilair zijn:

- Het meubilair is bij voorkeur mobiel, verplaatsbaar en flexibel. Door de jaarlijkse indeling van de klassen door het schoolgebouw kan het zijn dat de ruimte van de locatie van de bibliotheek wisselt
- Het meubilair is bij voorkeur modulair opgebouwd, dus gemakkelijk te verkleinen of vergroten (dBos, 2021)

Er zijn diverse leveranciers van bibliotheekmeubilair:

www.biblionet.nl

www.invorm.nl

www.debibliotheekinrichter.nl

Browserbak

Dubbelzijdige boekenkasten op oog- en voelhoogte
Boekenkast Marvin van Naduvi

Dubbelzijdige boekenkast

Aantrekkelijke leesomgeving

Het belangrijkste is dat de schoolbibliotheek een ruimte is waar kinderen zich prettig voelen, het moet er gezellig zijn en er leuk en praktisch uitzien. Betrek de leescoördinator, het team en de leerlingen bij het creëren van de leesomgeving, zodat de schoolbibliotheek een gezamenlijk resultaat oplevert. Gebruik het advies dat gegeven wordt voor de inrichting als leidraad en vraag de kinderen daarbij wat zij prettig vinden.

Voor een prettige leesomgeving:

- creëer een leeshoek met banken, krukken of zitkussens, zodat kinderen lekker kunnen lezen. In de leeshoek kan natuurlijk ook een digitaal boek gelezen of geluisterd worden, bijvoorbeeld op een iPad of Daisy speler

- creëer een plek waar voorgelezen kan worden, waar weinig kans op afleiding is

- creëer een afzonderlijke plek waar digitale bronnen ingezet kunnen worden, zoals: gesproken boeken van Passend Lezen, luisterboeken van de online bibliotheek

- zorg voor visuele presentaties van luisterlezen

Gebruik voor slechtziende kinderen visuals, posters met kinderen die luisteren naar verhalen

Voor blinde kinderen is het aan te bevelen een herkenningsteken te maken, zoals bijvoorbeeld een hoofdtelefoon, dat duidelijk maakt waar kinderen kunnen luisterlezen

- creëer een plek waar voelboekjes te vinden zijn

- zorg voor visuele presentaties van voelboekjes.

Gebruik hierbij visuals voor slechtziende kinderen en tactiele materialen voor blinde kinderen

- zorg voor wisselende presentaties, bijvoorbeeld: boeken top 10, boek van de maand, nieuwe boeken of themapresentaties aansluitend bij de projecten (bijvoorbeeld landen, seizoenen, Kinderboekenweek, Nationale Voorleesdagen)

- het is een uitdrukkelijke wens van de kinderen dat de bibliotheek een plek is waar rust is. Het wordt als vervelend ervaren wanneer zij afgeleid worden door omgevingsgeluiden

- de kinderen geven aan het wenselijk te vinden dat er een leestafel aanwezig is in de bibliotheek. Hier is tevens een leesloep te vinden

- de kinderen geven aan dat het licht goed afgesteld moet zijn; te fel licht wordt door hen als vervelend ervaren.

- het aantal kinderen dat de bibliotheek gelijktijdig bezoekt moet beperkt zijn. Het geeft teveel onrust bij een groot aantal kinderen
- in de bibliotheek moet een overzicht aanwezig zijn waar kinderen kunnen zien en voelen welk symbool bij welk genre hoort. Dit overzicht willen zij tevens in hun klas aanwezig hebben
- het is eveneens een wens van de kinderen dat er een leerkracht of vrijwilliger aanwezig is in de bibliotheek die hen kan ondersteunen bij het vinden van een geschikt boek
- de kinderen willen de bibliotheek als rustplek en gezellig plek in de school waar zij kunnen lezen en met elkaar kunnen praten over boeken. Zelf luisteren naar boeken willen zij daar ook, net zoals voorgelezen worden terwijl zij in een lekkere zitzak zitten of op de bank mogen 'hangen'

BIJLAGE 2

Overzicht diverse portals met betrekking tot informatie voor cluster 1-scholen

Portal Passend Lezen voor cluster 1- scholen / leerkrachten

[Cluster 1 scholen | Passend Lezen](#)

Lid worden van Passen Lezen

Instructiefilmpje: Hoe log ik in op de website? En hoe bestel ik een boek?

Elektronische boeken

Handleiding gebruik van elektronische boeken

Download voor Dolphin EasyReader app voor [iOS](#) of [Android](#)

Instructievideo over het downloaden van de Dolphin EasyReader app

Portal Visio voor cluster 1- scholen / leerkrachten

Leesbevordering cluster 1

www.visio.org/leesplezier

Informatie rondom lezen in het onderwijs van cluster 1

www.eduvip.nl

Portal voor leescoördinatoren / werkgroep

Informatieplatform voor leescoördinatoren t.a.v. leesbevordering

<https://padlet.com/stichtinglezen/ydriqa60ik0gi16c>

Werkmap leescoördinatoren cluster 1- scholen

Teams / Office365 [Team Vivis Schoolbibliotheek](#) (alléén voor leden 😊)

Informatie rondom lezen in het onderwijs van cluster 1

www.eduvip.nl

BIJLAGE 3

Software Aura

folder Aura
Junior.pdf

Bestelformulier Aura
Junior (basisscholen) :

Overige mogelijk relevante links

<https://philadelphia.auralibrary.nl/auraicx.aspx>

<https://zozijn-zorglab.auralibrary.nl/auraicx.aspx>

BIJLAGE 4

Inzicht op uitleencijfers Passend Lezen

BL+SZ 0-12	2020			2021			Verschil
	Uitleningen	Gebruikers	Gem. Gebruik	Uitleningen	Gebruikers	Gem. Gebruik	
Streaming	4624	254	18,2	6748	309	21,8	3,6
Jumboletter	3262	379	8,6	3242	414	7,8	-0,8
Daisy CD	1095	89	12,3	1138	93	12,2	-0,1
Audio CD	421	45	9,4	578	48	12,0	2,7
Elektronisch boek	53	30	1,8	393	69	5,7	3,9
Braille	207	38	5,4	283	50	5,7	0,2
Braille Interlinie	189	23	8,2	98	28	3,5	-4,7
Hybride	45	25	1,8	58	25	2,3	0,5

Uitleen- en gebruikerstabel van Blinde en slechtzienende kinderen van 0 – 12 jaar.

De eerste conclusie die er getrokken kan worden is dat er, op Braille Internlinie na, bij alle uitleningen een stijging is. Als je dat door het aantal gebruikers deelt zie je alleen een grote stijging bij Streaming en Elektronische boeken. Maar we kunnen concluderen dat dit project qua uitleningen zeker succesvol is (BPL, 2022).